

Példamutató elszántsággal

Tisztelt ünneplő Közösség! Kedves korábbi és jelenlegi Díjazottak!

Azt szoktuk mondani, hogy múlik az idő, és minden változik. Mi azonban ma este – az elmúlt tíz évhez hasonlóan – a lehetetlennel próbálkozunk: egy röpké órára megállítani az idő múlását így adva teret az ünnep megszentelt pillanatának, amely lehetővé tette számunkra, hogy körünkben üdvözölhessük a magyar szabadság és hazaszeretet lángjának őrzőjét; a józan emberi hang és a lélek megváltó mesterét; az irodalom értő, halálában is élő kutatóját; a házaspárt, férjet és feleséget, akik mint kerekas kút páros vödre, szolgálják párban ezt a közösséget; a zene két kiváló mesterét, akik életük küzdelmeivel minket is a szívós alkotómunka szeretetére nevelnek.

Őket köszöntöm most abból az alkalomból, hogy az Aracs Társadalmi Szervezet Aracs-díjakat odaítélő bizottsága (dr. Benák József egyetemi tanár, Bicskei Zoltán grafikusművész, filmrendező, Csorba Béla költő, néprajzkutató, publicista, dr. Gubás Jenő nyugalmazott főorvos, az Aracs Társadalmi Szervezet elnöke, Hajnal Jenő magiszter, bizottsági elnök és ft. Utasi Jenő plébános) az idén hetedszer kiosztásra kerülő Aracs–Főnix-díjat, amely Kalmár Ferenc szabadkai szobrászművész kisplasztikájából és Gyurkovics Hunor festőművész készítette díszoklevélből áll, **Wittner Mária** 1956-os szabadságharcosnak; a tizenegyedik alkalommal kiosztásra kerülő Aracs-díjat, amely Szervátiusz Tibor kisplasztikájából, Boros György készítette díszoklevélből és pénzjutalomból áll, **Msgr. Fiser János** székelykevei főesperes-plébánosnak és **dr. Vajda Gábor** irodalomtörténésznek; a tizedszer kiosztásra kerülő Aracs-éremet pedig, amely Kutas Ágnes budapesti szobrászművész műve, s amelyet az ugyancsak Boros György által készített díszoklevél és pénzjutalom egészít ki, **dr. Hegedűs Kovács Katalin** ny. egyetemi tanár és **dr. Hegedűs Antal** ny. történész házaspárnak, **Konrád Emma** karnagy-kórusvezetőnek és **Tolnay Ilona** zenetanár-karnagynak és hitoktatónak ítélte oda.

A bizottság véleménye szerint minden kitüntetett a hivatása mellett a délvidéki és az egyetemes magyar közéletnek, a nemzeti művelődésnek és oktatásnak olyan jellegzetes, hatékony személyisége, akit

számon tart a közvélemény, és nem feled majd a jövő sem.

Fáradhatatlan, lobogó szenvedélyű alkotók ők valamennyien, akik által ezúttal hazát szerző szabadságharcainkat; győzelmet ünneplő lelki vívódásainkat; irodalmunk ellenállási fészkeit; a jeltelen múlás futóhomok pusztáinak fohászait; az évszázadok távolából is üzenő, csüggedetlen zenei harmóniát zárhatjuk szívünkbe.

Az első sorban a díjazottak

*

Elsőként a magyar szabadság és hazaszeretet őrzőjét, **Wittner Mária**t köszöntöm nagy szeretettel és tisztelettel. Ismét ősz van, pár nap még, s már küszöbünkön az október. Egy hasonló, levélhullató, mint amilyen akkor, 52 évvel ezelőtt is lehetett, s mégis mennyire más, mondhatnánk, ha nem lenne közöttünk

tünk ennek a világraszóló, csodás októbernek az egyik túlélő emlékezője és emlékeztetője. De velünk van, s ennek szívből örülünk, de egy kicsit úgy is érezzük, mintha szívünkben – Zalán Tibor költő szavaival – „lyukas zászlók égnének”.

„Pergő levelek” és „vérbé pergő ősz” mondatja most velem Tamási Áron egykori, a forradalom leverése utáni fájdalmas összegzését: „itt állunk a számadás és vallomás erkölcsi kényszere alatt”. Ennek a „számadásnak” és „vallomásnak” azóta is élő legendája és példaképe Wittner Mária 1956-os szabadságharcos, aki előtt most fejet hajtva egyúttal kegyelettel adózunk az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc emléke előtt is, hiszen vele együtt azokra is emlékezünk, akik nem éltek túl 1956 késő őszenek és telének, majd következő néhány évének rettenetét.

Hála a Gondviselésnek ő túlélte, itt van közöttünk, mint élő legenda és példa, aki erkölcsi erejénél fogva magyar jelenünkben is úgy képes felmutatni a múltat és a jövőt, hogy az bevilágítsa az előttünk vezető sötét utat is.

A huszonegy éves korában a kommunizmus által halálra ítélt Wittner Mária az első pillanattól kezdve az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc hőselkü résztvevője. Október 23-án ott van a tüntetésen, a Rádió ostroma során csatlakozik a felkelőkhöz; és másnap már a Corvin közben a sebesültek ellátásában segít. A november 4-ei szovjet invázió során az Üllői úton aknarepeszektől megsebesül. November 9-én megpróbálja elhagyni az országot, de letartóztatják, majd kihallgatása után elengedik; újból disszidál, néhány hetet Ausztriában tölt, végül mégis hazajön. 1957 júliusában őrizetbe veszik, egy évre rá halálra ítélik, majd ítéletét másodfokon 1959 februárjában életfogytig tartó szabadságvesztésre változtatják. 1970. március 25-én szabadul.

„Nem vagyok hős, s nem is akarok a hős szerepében tetszelegni. Azok a hősök, akiknek vére pirosra festette a macskakövet” – nyilatkozta egy alkalommal,

Wittner Mária átveszi az Aracs–Főnix-díjat

és tette, teszi azóta is a dolgát rendületlenül, pózok nélkül, a mélységes és átlényegítő szeretet nevében: úgy emlékezik, hogy maga is élő emlékeztető válik. Isten segítse ebben még nagyon-nagyon sokáig!

*

Köszöntöm a józan emberi hang és a lélek megváltó mesterét, **Msgr. Fiser János** székelykevei főesperes-plébános urat, a szerénység és az alázatosság csodálatos emberi példáját! Ő az, aki úgy tölti be hivatását, hogy közben minden egyes tetteivel ténylegesen is igyekszik nemzetét szolgálni: engedelmes eszköze a sorsnak és az Istennek. Mélységesen hívó és alázatos, de ezt az alázatosságot össze ne tévesszük a megalázkodással, a szerénységet a szolgálélekkel, a kisebbségi ember megnyilatkozásait a kisebbségűséggel.

Fiser atya vallási és társadalmi tevékenysége elválaszthatatlan egymástól, amikor Kevevárán a hit-tanoktatással párhuzamosan megszervezi az anyanyelvápolást; amikor az éhezőknek és a rászorulóknak a Caritas-segélyeket szervezi; amikor 1991 és 1994 között Fejértelepen, a balkáni háborúk és a homokpuszta kellős közepén új templomot és lelki-gyakorlatos házat épített; amikor 1994-ben összehozza a dél-bánási értelmiségi kerekasztalt, amelynek hála újraéled a Dél-Bánáti Szemle; amikor 1996-ban megszervezi a Dél-Bánáti Karácsonyi Szokások és Betlehemesek Találkozóját, amely azóta a térség egyik legjelentősebb, legtömegesebb rendezvényévé nőtte ki magát; amikor Székelykeven kezdeményezője a székelykapu felállításának; amikor elindítja és szervezi – immár 2000 óta – a Székelykevei Nyári Estek rendezvénysorozatát; amikor ír, tudományos munkával foglalkozik; amikor rádióadásokat szerkeszt; amikor 2003-ban egyik főszervezője a három al-dunai székely település jubileumi ünnepségének; amikor a Bukovinából való áttelepülés 120. évfordulója alkalmából első ízben Magyarországon kívül megszervezi az Országos Bukovinai Székely Találkozót; amikor 1995-ben létrehozza a székelykevei plébánia hagyományörző csoportját; amikor zarándokutakat szervez Versecre, Fejértelepre, Pancsovára, Hertelendyfalvára, Torontálvásárhelyre, így is erősítve a szórványközösségeket; amikor segítője a Háló katolikus szervezet dél-bánási találkozóinak, amelyen tematikus előadást tart, amikor közreműködésével a székelykevei Szent István-templom egyre szebb külsőt ölt magára; amikor a székelykevei tájház létrehozásán fáradozik... De hát minek is sorolni tovább!

Fiser atya minden egyes tetteiben benne van a legmélyebb tanulság, az, hogy csak a krisztusi alázat és az emberszeretet tehet bennünket magasabbrendű-

vé. Istenes ember, aki a maga megáldottságában is hordja saját és mindnyájunk keresztjét.

Msgr. Fiser János

*

Köszöntöm az irodalom értő, halálában is élő kutatójának gyászoló családját! **Dr. Vajda Gábor** irodalomtörténész sajnos emberi valóságában már nem lehet közöttünk, abban azonban valamennyien egészen bizonyosak vagyunk, hogy nemcsak emlénkben, hanem szellemi létében most is itt van, okos és szigorú tekintetével pedig nagyon is figyel ránk.

Másfél hónappal ezelőtt, otthon, dolgozószobájában, munka közben érte a halál: a délvidéki magyarság eszme- és irodalomtörténeti monográfiájának harmadik kötetén dolgozott. Sajnos már csak utólag tudjuk felmérni, mekkora veszteség érte közösségünket távozásával. Mindig magányos farkasként a munka, az alkotás megszállottja volt, ám ezért sosem kapta meg az őt megillető elismerést. Egyebek között ezért is lett idén az Aracs Társadalmi Szervezet egyik kiemelt kitüntetettje; örült a díjnak, amelyet most kellett volna átvennie. Nem lehet már itt, de itt vannak örökségül ránk hagyott könyvei: *A magyar irodalom a Délvidéken Trianontól napjainkig* című, nagy vihart kavarázó irodalomtörténete; a Kázmér Ernőről és az Ács Károlyról szóló kismonográfiák; a Szenteleky Kornélról szóló írások könyve, *A muszáj-Herkules*; a tanulmányait, esszéit, kritikáit és vitacikkeit összegező kötetek (*Források és partok*, *Lefojtottság*, *Visszaidegenedés*, *Próza és idea*).

Vidékünkön korszakalkotó vállalkozása háromkötetesre tervezett eszme- és irodalomtörténeti korrajza, amelyet csonkaságában is – az első két kötet (*Remény a megfélemlítettségben*, *Az autonómia illúziója*) már megjelent, a harmadik, az utolsó pedig most volt készülőben – elsősorban önmagunkért érdemes és kell elolvasni, bár túl nagy örömet nem lelünk majd benne. És ezért nem a szerző hibáztatható, hiszen ő, a kritikus, az irodalomtörténész, a tudós, „mindössze” az állami politika és az emberi cselekvés

mozgatórugóiként felfogott eszmék, elképzelések és gondolatok iránt érdeklődött. Módszere ugyanis lehetővé tette, hogy a vizsgált időszak számára fontos egyéniségeinek az elképzelésével és azok hatásával éppúgy foglalkozzon, mint a kor intellektuális atmoszférájával. Ez utóbbi különösen fontos és elengedhetetlen volt neki, hiszen nemcsak eszme-, hanem irodalomtörténetet is írt. Ezzel magyarázható, hogy az, amit Vajda Gábor estében irodalomtörténetnek monduk, az valójában nem önmagában való, hanem mindig a jelen szemüvegén át, a jelen problémáinak tükrében láttatott múlt. Ez az örökség pedig nem más, mint az általa ránk hagyott intés, hogy a délvidéki magyarságnak kisebbségi léthelyzetében nem pusztán az életre, ill. a túlélésre van szüksége, hanem nemzeti megmaradására is. Ebből következik, hogy nem pusztán az a kérdés, hogy megmaradásunkra milyen lehetőséget látunk, és milyeneket várhatunk a közeljövőben vagy a távoliban, hanem az is, hogy milyen lehetőségek megteremtésére van és lesz szükségünk. Közgondolkodásunkból gyakran kimarad az a szempont, hogy a szükséges lehetőség nemcsak keresendő, hanem meg is teremthető. A vitalitás azonban csupán eszköz lehet ahhoz, hogy anyanyelvi és anyanyelvű kultúránk életképességét létrehozzuk és megtartsuk. Ez teljes összefogásunkkal is hosszan tartó feladat lesz, sőt komoly, sokrétű és állandó segítségre lesz szükségünk. Egyik ilyen támaszunk lehet Vajda Gábor háromkötetes könyve is, amelynek szerzője – halála előtt – abban reménykedett, hogy „[ha] az illetékesek elgondolkodnak az általam készített diagnózisokon, s az én elemzéseimet, javaslataimat is tekintetbe veszik a munkaprogramjuk összeállításakor, akkor talán még nem későn lát napvilágot e könyvem”.

Dr. Vajda Gábor díját fia és leánya vette át

*

Köszöntöm a házaspárt, a feleséget és a férjet, akik mint kerekas kút páros vödre, szolgálják párban kö-

zösségünket! Mindig megható a pillanat, amikor két ember részesül közös díjban, hiszen egyé forrt életük közös sorsot, közös elszántságot példáz. **Dr. Hegedűs Kovácsevics Katalin** ny. egyetemi tanár és **dr. Hegedűs Antal** ny. történész egyéni és közös életük dús ágai egymásba kapaszkodása révén váltak közös tettek nagyszerű embereivé.

Hegedűs Antal már a kommunista diktatúra alatt is tevékenyen részt vett a magyar szellemi élet előmozdításában, majd a múlt század zűrzavaros 90-es éveiben feleségével együtt alapító tagja a történelmi VMDK-nak; kezdeményezői és szervezői a magyar érettségizők első újvidéki báljának; alapítói az Újvidéki Magyar Diáksegélyzőnek, amelynek első elnöke dr. Hegedűs Kovácsevics Katalin. Hegedűs Antal nevéhez köthető a Vajdasági Magyar Cserkészszövetség létrehozása is, ahogyan az a tény is, hogy feleségével együtt kezdeményezték a Pax Romana alapítását. Hegedűs Antal indítványára került felállításra a szabadkai 1944-es ártatlan magyar áldozatok emlékére emelt sebzett turulmadár; ő az, aki elsőként vállalt szerepet a szabadkai önkormányzat által alakított viktimológiai és kegyeleti bizottság munkájában is az áldozatok nevének felkutatása végett. Nagyrészt feleségének is köszönheti Szabadka, hogy számos utcája és tere ismét magyar nevére lehet büszke.

A Hegedűs házaspár tudományos kutatói fáradozása is jelentős: munkáikat Németországban, Ausztriában, Magyarországon, az egykori Jugoszláviában jelentették meg. Dr. Hegedűs Kovácsevics Katalin az Újvidéki Egyetem német tanszékének volt vezetője, több évtizedes oktatói pályáját a Szegedi Tudományegyetemen fejezte be. Az idén nyolcvanasztendős dr. Hegedűs Antal – akinek ezúttal is gratulálunk – előbb egyháztörténetből doktorált a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, ezt követően az Újvidéki Bölcsészkaron történelemből szerzett oklevelet. Mindketten Humboldt-ösztöndíjasként öregsítették a délvidéki magyar tudomány nemzetközi hírnevét. Meggyőződésünk, hogy a mai napig aktív, a magyar

A Hegedűs házaspár

közösségért tevékenyen tevő házaspár gazdag életútja joggal érdemelte ki az Aracs-érmet.

*

Köszöntöm a zenetanárt, a muzsikust, de mindekelőtt a karvezetőt, aki hosszú évtizedek óta elhiteleti velünk, hogy az ének a lélek megtartó ereje, aki minden alkalmat megragad azért, hogy amikor felcsendül a dal, tanúsítsa kórusával, hogy az ének azért van, hogy a szív el ne hervadjon. **Konrád Emma** zenetanárnőnek, a nagybecskereki Emmanuel énekkar vezetőjének örvendünk ma mindnyájan, és vele annak, amink általa van: az ének lélegző elevenségének. Az iskolában egy életen át tanította gyermekeinek, az általa vezetett énekkarok tagjainak, a bánsági táj néha önmagába roskadó, hitében megingó magyarjainak, hogy az ének hűség lehet az otthonhoz, hűség múltunkhoz, édesapánkhoz, édesanyánkhoz, történelmünkhöz; hűség az anyanyelvhez, de legfőképp hűség önmagunkhoz. Ezt a fáradozását, továbbadott szakmai tudását és sikerét, önzetlen segíteni akarását szeretnék most megköszönni neki; és a sorsát, mely Nagybecskereknek, a szülőföldnek, sőt a hely szelleménél egy tágasabb térnek is az illetékesévé avatta. Részesüljön továbbra is a munkás békesség kegyelmében.

Konrád Emma

*

Köszöntöm a zene ezermesterét, aki élete küzdelmeivel bennünket is a szívós alkotómunka szeretetére nevel! **Tolnay Ilona**, a királyhalmi általános iskola zenetanára, hitoktató, két énekegyüttes, a Parlándó női és a Vinea Regis gyermekkórus karnagya, a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület elnöke, a Keresztény Értelmiségi Kör koordinátora. Néhány évvel ezelőtt *Daloljunk együtt!* címmel a kodályi zenepedagógiára épülő tankönyvsorozatot és hozzá kézikönyveket írt az általános iskolai zenei nevelés délvidéki építésére. Ő aztán igazán jól tudja, hogy a zene

ősidők óta az ember segítője akkor is, ha vallási szerepe van, de akkor is, ha csupán egy-egy kisebb közösség összetartó ereje. A tanárnő a zene e kettős szerepét sikeresen ötvözi, hiszen énekkarainak magasztos éneke úgy nevel zene- és közösségszeretetre, hogy az egyházi liturgikus eseményeknek minden alkalommal ünnepi jelleget is ad. De naponta megtapasztalja azt is, hogy mennyi odafigyeléssel és szeretetnyújtással jár, hogy az ének egy közösség, egy gyülekezet, az egymás sorsát jól ismerő emberek szíve közepéből fakadjon. Fontos éltető erő a sok gonddal, bajjal küszködő világunkban, jövőért folyó, kemény harcainkban pedig erőt ad. Ezt a közösségének nyújtott esélyt szeretnénk megköszönni neki az Aracs-érem átadásával.

Tolnay Ilona

*

Kedves ünneplő Közönség!

Hét életút, hét páratlanul gazdag és küzdelmes pályá, amelyekből érdemes okulnunk. Gazdag és teremtő életük példájából mi is erőt merítünk, megtanuljuk,

hogy az emberi élet egyetlen igaz értelme a közösség javára, az egyetemes és a délvidéki magyarság érdekében gondolkodni és cselekedni. A ma kitüntetettjei nagy és igaz embersége ugyanis arra is kötelez bennünket, hogy ne a halál, hanem az élet tegyünk közöttünk rendet, hogy részletigazságait illesszük végre közös, gyökérmélyű erőbe, mely értünk száll harcra, hogy a jajból dal, a búból öröm, a vereségből diadal, a vidám családból pedig boldog közösség legyen. Hogy tudjuk már végre, mi a helyes, és mi a hamis. Köszönjük a példát, a tanítást, amelyet múlhatatlan érvénnyel véstek emlékezetünkbe.

Annak, aki már nem lehetett itt, a megnyugvást kívánhatom, és a bizonyosságot üzenhetem neki, hogy életműve – váratlan halála ellenére is – kerek és teljes. A jelenlevőknek pedig tiszta szívemből kívánom, hogy még maradjanak közöttünk nagyon sokáig, hogy alkossanak, tervezzenek, hogy szépítsék, gazdagítsák velünk együtt boldogulásra és boldogságra áhítózó világunkat.

Szabadka, 2008. szeptember 19.

A díjátadáson a cserkészek dízsorfala

Megyeri Pál fotói